

หัวข้อเค้าโครงเรื่องของผลงาน (กรณีลักษณะงานวิชาการ)

๑. ชื่อผลงาน แผนการใช้ที่ดินตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๒. บทนำ/ ความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาทรัพยากรดินของประเทศไทยที่มีความเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์ โดยสาเหตุสำคัญที่เกิดจากการเสื่อมโทรมตามธรรมชาติโดยภัยธรรมชาติ และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ กอปรกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๒ (๑) ได้กำหนดให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อมา ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบลทั่วทั้งประเทศ ให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๖๕ ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ ซึ่งได้จัดทำจากการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของเกษตรกรในตำบล ซึ่งได้จากการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการจากเกษตรกร และข้อเสนอแนะจากองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับการจัดทำฐานข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมทางกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจระดับตำบล โดยวิเคราะห์ร่วมกับนโยบายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวทางพัฒนาด้านเกษตรของประเทศ หลักการพัฒนาพื้นที่ของกลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร และแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์ร่วมกับสภาพแวดล้อมด้านเกษตรของตำบลวังชะพลู เพื่อกำหนดกิจกรรมต่างๆ ตามภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อมาช่วยสนับสนุน และใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาที่พบในพื้นที่อย่างเป็นระบบ เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์สถานภาพทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๓.๒ เพื่อประเมินคุณภาพที่ดินด้านการเกษตรในพื้นที่ตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๓.๓ กำหนดเขตการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากรดิน เพื่อใช้ในการวางแผนการใช้ที่ดิน

๓.๔ เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

๔. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการใช้ที่ดิน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของตำบล ประกอบด้วย ที่ตั้งและอาณาเขต การแบ่งส่วนการปกครอง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน สภาพเศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน การประเมินคุณภาพที่ดิน ร่วมกับการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เพื่อให้ได้แผนการใช้ที่ดินและ

นำไปสู่การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินเพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินและเป็นแนวทางการจัดการที่ดินให้เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๕. ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ

๕.๑ ระยะเวลาการดำเนินงาน ดำเนินการตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๕.๒ สถานที่ดำเนินการ ตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

๖. ผู้ดำเนินการ

๑. นางสาวจิราพร ต่อปัญญา ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

หน้าที่ รับผิดชอบในการศึกษารวบรวมข้อมูลทั่วไป (ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ) ของพื้นที่ จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) พร้อมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนด้านการพัฒนาการเกษตรและร่วมกำหนดเขตการใช้ที่ดิน จัดระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน พร้อมจัดทำรายงานแผนการใช้ที่ดินตำบลวังชะพลู ฉบับสมบูรณ์ ปฏิบัติงาน ๘๐ %

๒. นายจตุรงค์ เพชรสุทธิ ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

หน้าที่ รับผิดชอบร่วมในการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ กำหนดเขตการใช้ที่ดิน จัดทำแผนที่ และการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) พร้อมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนด้านการพัฒนาการเกษตร ๒๐ %

๗. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(๑) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน และภัยธรรมชาติ

(๒) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน รายได้ รายจ่าย ประชากร และการศึกษา

(๓) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนา ๓ ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล (ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ดำเนินการ)

๒. จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

๓. ประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ตำบล

๔. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากหรือแผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน

๕. สรุปรวบรวมข้อมูลทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

๖. กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

๗. รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

๘. ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

๙. นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(๑) การที่สภาตำบล นำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน ๓ ปี โดยสภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ

(๒) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๕๑) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่าง ๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(๓) กิจกรรมของส่วนราชการต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การขุดเจาะบ่อบาดาล ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา เป็นต้น

๘. ผลการวิเคราะห์/ผลการศึกษา

๘.๑ การวิเคราะห์ผลการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) ปัญหาหลักทางด้านการเกษตรของตำบลวังชะพลู ได้แก่

- (๑) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น
- (๒) โครงสร้างดินแน่นทึบ
- (๓) ขาดแคลนน้ำ
- (๔) ราคาผลผลิตตกต่ำ
- (๕) ต้นทุนการผลิตสูง
- (๖) แรงงานการเกษตรมีอายุเฉลี่ยสูง

๒) ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และองค์การบริหารส่วนตำบลวังชะพลู ได้แก่

- (๑) คำแนะนำการปรับปรุงบำรุงดิน และแปลงทดลองสาธิตการปรับปรุงบำรุงดิน
- (๒) ปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- (๓) แหล่งน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ และระบบกระจายน้ำ
- (๔) เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (๕) ขยายพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ หรือพืชปลอดภัย (GAP)
- (๖) รัฐประกันราคาพืชผล

๓) ที่มาของรายได้จากภาคการเกษตรในปัจจุบัน

- (๑) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลวังชะพลู ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และข้าว
- (๒) ปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงโค สุกร ไก่ และเป็ด

๔) ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

- (๑) พื้นที่ลุ่ม

ข้าวนาปี เกษตรกรทำนาในฤดูฝน โดยปลูกในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม เก็บเกี่ยวเดือนตุลาคม-ธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูกได้แก่ กข.๔๓ กข.๔๙ และข้าวดอกมะลิ ๑๐๕

ข้าวนาปี-ข้าวนาปรัง เกษตรกรจะทำนาปีในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน และจะทำนาปรังในช่วงเดือนธันวาคมถึงมีนาคม ในพื้นที่ที่มีคลองธรรมชาติหรือเกษตรกรมีแหล่งน้ำในไร่นา

ข้าวนาปี-พืชหลังนา เกษตรกรจะทำนาปีในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน และปลูกพืชหลังนา เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชผัก และพืชตระกูลถั่ว ในพื้นที่ที่เกษตรกรมีแหล่งน้ำในไร่นา

- (๒) พื้นที่ดอน

อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยโรงงานเพื่อขายผลผลิตให้กับโรงงานน้ำตาลทรายในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร และอุทัยธานี ในระบบโคกต่ำ

มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังในช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ ๙-๑๔ เดือน พันธุ์ที่นิยมปลูกได้แก่ ระยะเวลา ๕ ระยะของ ๙ และพันธุ์ CMR๓๖-๕๕-๑๖๖ (น้องแบม)

ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยูคาลิปตัส ยางพารา สะเดา และสัก

ไม้ผล ที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง มะนาว มะพร้าว และส้มโอ

๘.๒ การประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลวังชะพลู อำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๙ กรมพัฒนาที่ดิน พบดิน ๖ ชุดดิน และ ๗ ดินคล้ายชุดดิน จำแนกเป็น

๑) ดินที่ลุ่ม ได้แก่ ชุดดินคลองขลุง (Khk) ดินคล้ายชุดดินคลองขลุงที่ไม่มีศิลาแลงอ่อนและเป็นดินร่วนหยาบ (Khk-nopic,col) ดินคล้ายชุดดินสุโขทัยที่เป็นทรายแป้งละเอียด (Skt-fsi) ดินคล้ายชุดดินชาณุที่มีจุดประสีเทาและมีศิลาแลงอ่อน (Khu-gm,pic) และดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำเร็ว (AC-pd)

๒) ดินที่ดอน ได้แก่ ชุดดินเชียงคาน (Ch) ชุดดินชาณุ (Khu) ดินคล้ายชุดดินชาณุที่เป็นดินร่วนหยาบ (Khu-col) ดินคล้ายชุดดินชาณุที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด (Khu-fsi) ดินคล้ายชุดดินชาณุที่เป็นดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบ (Khu-lsk) ดินคล้ายชุดดินชาณุที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Khu-mw) ชุดดินโกสัมพี (Ksp) และชุดดินท่ายาง (Ty)

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบด้วยพืชเศรษฐกิจหลักหรือพืชอัตลักษณ์ (Signature crops) ที่ปลูกมากในปัจจุบัน ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และข้าว สำหรับพืชที่มีอนาคตทั้งด้านคุณภาพและราคาตลาด (Promising crop) ได้แก่ ไม้ยืนต้นประเภท ยูคาลิปตัส ยางพารา สัก เป็นต้น นอกจากนี้ พืชทางเลือกที่ปลูกเป็นรายได้เสริมหลังฤดูการทำนา ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แตงโม และพืชผักต่างๆ

ผลการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจตามระบบประเมิน FAO สามารถจำแนกศักยภาพชั้นความเหมาะสมของที่ดินเป็นรายพืชในพื้นที่ตำบลวังชะพลู ได้ดังนี้

ชนิดพืช	ชั้นความเหมาะสม (ไร่)			
	เหมาะสมสูง	เหมาะสมปานกลาง	เหมาะสมเล็กน้อย	ไม่เหมาะสม
อ้อย	-	๗๙,๕๘๗	๔๑,๐๕๗	๒๕
มันสำปะหลัง	-	๖๒,๒๗๓	๓๖,๘๔๘	๒๑,๕๔๗
ข้าว	-	๑๗,๔๒๕	๔,๐๙๗	๙๙,๑๔๗
ข้าวโพด	-	๖๒,๒๗๓	๔๐,๙๔๕	๑๗,๔๕๐
พืชผัก	-	๖๖,๓๗๐	๔๓,๘๖๘	๑๐,๔๓๐
มะม่วง	-	๖๒,๒๗๓	๔๐,๙๔๕	๑๗,๔๕๐
ไม้ยืนต้น	-	๙๙,๑๒๒	๔,๑๒๒	๑๗,๔๒๕

๘.๓ แผนการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังชะพลู อำเภอขามเฒ่าลพบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ได้กำหนดออกเป็น ๕ เขต ดังนี้

๑) เขตพื้นที่ป่า มีเนื้อที่ ๑๔ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๐๑ ของพื้นที่ตำบล เป็นพื้นที่ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟูที่อยู่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย

๒) เขตเกษตรกรรมมีเนื้อที่ ๑๑๓,๓๓๙ ไร่ หรือร้อยละ ๙๓.๙๓ ของพื้นที่ตำบล สามารถจำแนกออกเป็น ๔ เขตย่อย ได้แก่ ๑) เขตนาข้าว ๒) เขตปลูกพืชไร่ ๓) เขตปลูกไม้ผล ๔) เขตปลูกไม้ยืนต้น

๓) เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ ๕,๘๓๒ ไร่ หรือร้อยละ ๔.๘๓ ของพื้นที่ตำบล

๔) เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ ๑,๐๓๘ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๘๖ ของพื้นที่ตำบล

๕) เขตพื้นที่อื่น ๆ มีเนื้อที่ ๖๗๕ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๓๗ ของพื้นที่ตำบล

๙. สรุปและข้อเสนอแนะ

๙.๑ สรุป

ตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีเนื้อที่ ๑๒๐,๖๖๘ ไร่ โดยมีทรัพยากรดินที่พบจำแนกเป็นดินที่ลุ่ม พบ ๒ ชุดดิน และ ๓ ดินคล้ายชุดดิน ดินที่ดอนพบ ๔ ชุดดิน และ ๔ ดินคล้ายชุดดิน มีสภาพการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่การเกษตร ๑๑๓,๓๓๙ ไร่ หรือร้อยละ ๙๓.๙๓ ของพื้นที่ตำบล พืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกมากได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง และข้าว ตามลำดับ

ผลการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย พบว่า พื้นที่ปลูกอ้อยส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในชั้นความเหมาะสมปานกลาง พบข้อจำกัดด้านเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ เนื้อดินหยาบมีความสามารถในการอุ้มน้ำและดูดธาตุอาหารต่ำ และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มันสำปะหลัง พบว่า พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย เนื่องจากข้อจำกัดเป็นดินดินขัดขวางการเจริญเติบโตของราก ข้าว พบว่า พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในชั้นความเหมาะสมปานกลาง พบข้อจำกัดด้านเสี่ยงขาดแคลนน้ำ และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

การวางแผนการใช้ที่ดินตำบลวังชะพลู เป็นไปตามลักษณะการจัดเขตการใช้ที่ดิน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ เขต ได้แก่ ๑) เขตป่าไม้ มีเนื้อที่ ๑๔ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๐๑ ของพื้นที่ตำบล ๒) เขตเกษตรกรรม มีเนื้อที่ ๑๑๓,๓๓๙ ไร่ หรือร้อยละ ๙๓.๙๓ ของพื้นที่ตำบล ๓) เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ ๕,๘๓๒ ไร่ หรือร้อยละ ๔.๘๓ ของพื้นที่ตำบล ๔) เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ ๑,๐๓๘ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๘๖ ของพื้นที่ตำบล และ ๕) เขตพื้นที่อื่น ๆ มีเนื้อที่ ๖๗๕ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๓๓ ของพื้นที่ตำบล ทั้งนี้ ในแต่ละเขตซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็นเขตย่อย ได้กำหนดวิธีการจัดการไว้อย่างเหมาะสม รวมถึงเสนอกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะเข้าไปสนับสนุนให้กับแต่ละเขตการใช้ที่ดิน เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่ และเป็นไปอย่างยั่งยืน

๙.๒ ข้อเสนอแนะ

แผนการใช้ที่ดินตำบลวังชะพลู อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ได้จากการประมวลความรู้ทั้งจากข้อมูลทรัพยากรพื้นฐาน นโยบายการใช้ที่ดินและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความต้องการของชุมชน โดยอยู่บนฐานของทรัพยากรดินและสภาพการใช้ที่ดินที่เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ การวางแผนการใช้ที่ดินที่ดีต้องมีกระบวนการเชิงบูรณาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งเป็นพลวัตรที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ควรกำหนดเป็นห้วงระยะเวลา ไม่เกิน ๓ ปี และมีปรับปรุงแผนตามห้วงเวลาดังกล่าว และควรนำข้อมูลที่เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์เรียบร้อยแล้ว มาเชื่อมโยงกับแอปพลิเคชันของกรม เช่น LDD on Farm

๑๐. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัย ค้นคว้าและทดลองต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรดิน
๒. ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดการดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของดินในพื้นที่
๓. ใช้เป็นแนวทางให้เกษตรกรใช้ที่ดินให้เหมาะสม ยั่งยืน และที่ให้ผลตอบแทนต่อหน่วยสูงที่สุด
๔. ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาโครงการแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางสาวจิราพร ต่อปัญญา)

ผู้เสนอผลงาน

วันที่ ๑๐ / ๓ / ๒๕๖๔

ขอรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นถูกต้องตรงกับความ
จริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นายจตุรงค์ เพชรสุทธิ)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่ ๑๐ / ค.ค. / ๒๕๖๔

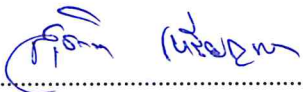
ลงชื่อ.....-.....

(.....)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่...../...../.....

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงความเป็นจริงทุกประการ

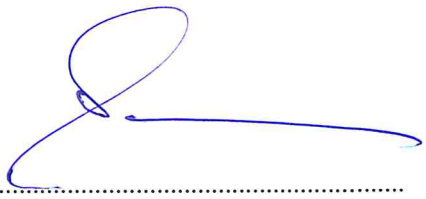
ลงชื่อ.....

(นายสุชาติ เจริญทอง)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินลำปาง

วันที่ ๑๐ / มีนาคม / ๒๕๖๔

(ผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมดูแลการดำเนินการ)

ลงชื่อ.....

(นายถาวร มีชัย)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖

วันที่ ๑๕ / สิงหาคม / ๒๕๖๔

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของนางสาวจิราพร ต่อปัญญา

เพื่อใช้ประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ ๙๐๙
สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖

.....
เรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)

หลักการและเหตุผล

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบการผลิตด้านการเกษตรที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวังเพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับกระแสสังคมในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ และรักษาสິงแวดล้อม โดยภาครัฐได้เห็นความสำคัญในการที่จะสร้างโอกาสให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยพร้อมเป็นครัวของโลก โดยได้กำหนดให้เกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นมา และได้มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ และมีการทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ เปลี่ยนเป็นแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕ เพื่อปรับปรุงแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และกรอบระยะเวลาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ รวมถึงสอดคล้องกับการปรับตัวเข้าสู่ความปกติใหม่ (New Normal) โดยมีกรอบแนวคิดประกอบด้วย ๑๑ ประเด็นดังนี้ ๑) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ดำเนินการภายใต้พื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๒) แนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แบ่งเป็น ๒ แนวทางคือการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านที่เป็นระบบการผลิตเพื่อพึ่งตนเองเป็นหลักและยึดตามวิถีธรรมชาติ และการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน โดยเน้นการเทียบเคียงมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองที่เท่าเทียมในระดับสากล เช่น การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems, PGS) ๓) การพัฒนาบุคลากรด้านเกษตรอินทรีย์ ๔) การสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๕) การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ๖) การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทางเลือกด้านเกษตรอินทรีย์ และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ๗) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรอินทรีย์ ๘) การสร้างและพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ ๙) การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจ ๑๐) แสวงหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และ ๑๑) การกำหนดให้มีกลไกกำกับดูแลที่เชื่อมโยงทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่

จากแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕ มีเป้าหมายที่จะให้มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า ๑.๓ ล้านไร่ ภายในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า ๘๐,๐๐๐ ราย ภายในปี ๒๕๖๕ และอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยร้อยละ ๓ ต่อปี เพื่อให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพราะเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านที่ทำเกษตรอินทรีย์ด้วยจิตวิญญาณ เป็นวิถีของชุมชนที่อยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลตามบริบทของภูมิสังคม โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้มีอาหารบริโภคที่หลากหลายชนิด

บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ

เกษตรกรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเป็นเกษตรกรรายย่อยที่สามารถเข้าถึงหน่วยตรวจรับรองจากบุคคลภายนอกได้เพราะมีค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองสูงและไม่คุ้มกับผลผลิตที่มีน้อย ขยายกันในตลาดท้องถิ่น รวมทั้งระบบการตรวจต้องมีการจัดทำระบบเอกสารให้บันทึกจำนวนมาก เกษตรกรไม่ค่อยถนัดในการจดบันทึกเอกสาร ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การดำเนินการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS) ซึ่งเป็นระบบการรับรองเกษตรกรอินทรีย์โดยกลุ่มเกษตรกรในชุมชนที่มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน ภายใต้หลักการพื้นฐานความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม และกลุ่มเกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้การพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกร ด้านการทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน เป็นการผลิตพืชตามวิธีซึ่งยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการดิน น้ำ และปัจจัยการผลิตทดแทนสารเคมีที่ถูกต้องตามระเบียบมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ PGS ที่กำหนด และเกษตรกรยังไม่เข้าใจถึงขั้นตอนกระบวนการให้รับรองการผลิตตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ PGS และกระบวนการขึ้นทะเบียนกับมูลนิธิเกษตรกรอินทรีย์ไทย

ผู้ประสานงานกลุ่มหรือพี่เลี้ยง เช่น มีสเตอร์เกษตรกรอินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดิน ควรให้ความสำคัญต่อการจัดให้มีการศึกษาดูงานจากแปลงต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จซึ่งจะเป็นการศึกษาข้อมูลในภาพที่จับต้องได้ เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง และการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มอย่างต่อเนื่องในเรื่องการเรียนรู้กระบวนการรับรองการผลิตตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ การผลิตพืชแบบเกษตรกรอินทรีย์ และที่สำคัญคือเรื่องของการจัดการดินให้อุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การทำเกษตรอินทรีย์ประสบผลสำเร็จรวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ ดิน น้ำ พืช ตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS

๒. การพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกร

การพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) จะดำเนินการสำเร็จได้ มีสเตอร์เกษตรกรอินทรีย์หรือพี่เลี้ยงผู้ที่จะขับเคลื่อนการทำงานต้องมีความรู้ทั้งทางด้านมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ และความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดินให้สมบูรณ์ การบริหารจัดการน้ำ การปลูกพืช ขั้นตอนการบันทึกข้อมูลเข้าระบบฐานข้อมูลการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS ในเว็บไซต์ของกรมพัฒนาที่ดิน การลงทะเบียนกลุ่มกับมูลนิธิเกษตรกรอินทรีย์ไทย ข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรอินทรีย์ และช่องทางประชาสัมพันธ์การรับรู้และเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมผ่านทางสื่อต่าง ๆ

กรมพัฒนาที่ดินในฐานะพี่เลี้ยงควรร่วมกับมูลนิธิเกษตรกรอินทรีย์ไทยและหน่วยงานภาคีเครือข่าย ควรหาเครื่องมือและจัดทำข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการขับเคลื่อนเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS ดังนี้

๑) การจัดทำคู่มือและจัดการอบรมเรื่อง มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ประกอบด้วยความหมายของมาตรฐานที่จำเป็นในการทำเกษตรอินทรีย์ ขั้นตอนการขอรับรอง แนวทางการจัดตั้งและดูแลกลุ่ม การกำหนดมาตรฐานกลุ่ม

๒) การจัดทำคู่มือและจัดการอบรมเรื่อง การผลิตพืชแบบเกษตรกรอินทรีย์อย่างครบวงจร ประกอบด้วย การปรับปรุงบำรุงดิน สูตรการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพที่เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด การป้องกันกำจัดศัตรูพืชทั้งโรคพืช แมลงและสัตว์ศัตรูพืช โดยใช้สมุนไพร การเขตกรรม และชีววิธี

๓) การจัดอบรมเรื่อง การลงทะเบียนกับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้องดำเนินการเองแต่ พี่เลี้ยงต้องคอยประสานงานและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลกลุ่ม แต่ถ้าหากกลุ่มไม่สามารถดำเนินการเองได้ก็ต้องมาให้คำแนะนำ หรือหาผู้ช่วยคอยแนะนำหรือดำเนินการให้กับกลุ่ม

๔) สนับสนุนข้อมูลพื้นฐานเกษตรอินทรีย์ประกอบด้วย ข้อมูลแหล่งผลิต และจำหน่ายปัจจัยการผลิตอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์อินทรีย์ รวมถึงแหล่งรับซื้อผลผลิตอินทรีย์

๕) สร้างช่องทางประชาสัมพันธ์การรับรู้และเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น Youtube และ Facebook

๓. การพัฒนาการตลาด

การตลาดมีผลต่อความสำเร็จของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS ที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชน หรือจำหน่ายตรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์เน้นคุณภาพตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคด้านปัญหาเรื่องสุขภาพ แต่ไม่ตรงต่อความต้องการของตลาดในเชิงปริมาณ จึงควรต้องดูแลในเรื่องการตลาด ได้มีพื้นที่ขายหรือ แลกเปลี่ยนสินค้าด้วย โดยอาจเริ่มจากในชุมชนหรือในพื้นที่ท้องถิ่นของตัวเองก่อน แล้วเชื่อมโยงหน่วยงานเอกชน เพื่อขยายโอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรไปยังตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้น

การดำเนินงานในรูปแบบของการบูรณาการระดับจังหวัด โดยสถานีพัฒนาที่ดินเป็นตัวกลางช่วยขับเคลื่อน ประสานและการสนับสนุนการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยการประชาสัมพันธ์ การสร้างแรงจูงใจในสินค้าที่ติดเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานต่าง ๆ และสร้างช่องทางการตลาดให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ดังนี้

๑) หน่วยงานภาคีควรร่วมกับเกษตรกรวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยมีหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และคาดการณ์ตลาดในอนาคต

๒) ประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Sale page Facebook Line

๓) จัดตั้งตลาดนัดสีเขียว (Green market) ในแต่ละจังหวัด

๔) เปิดพื้นที่สถานที่ราชการ เช่น โรงพยาบาล ศูนย์ราชการจังหวัด สถานีพัฒนาที่ดิน สำนักงานเกษตรจังหวัด เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์นำผลผลิตมาจำหน่าย

๕) การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) รับซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ระหว่างเกษตรกรกับ โรงเรียน โรงพยาบาล กลุ่มธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. การพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้พัฒนากลุ่มให้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS และถ่ายทอดความรู้ และขยายผลการผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์สู่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่

๒. การพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรด้านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ช่วยให้พี่เลี้ยงเกษตรกรมีความรู้และเข้าใจในการปฏิบัติงานการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS สามารถใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานช่วยให้กลุ่มเกษตรกรได้รับการพัฒนาเข้าสู่การผลิตเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน

๓. การพัฒนาการตลาด สินค้าที่ติดเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน หรือติดเครื่องหมาย PGS สามารถเชื่อมโยง และจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดต่างๆ ได้ และมีราคาที่สูงกว่าการผลิตโดยวิธีการเคมี

๔. มีพื้นที่ผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

๕. เกิดเครือข่ายผู้ผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
๒. ผลผลิตตามระบบเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

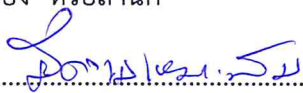
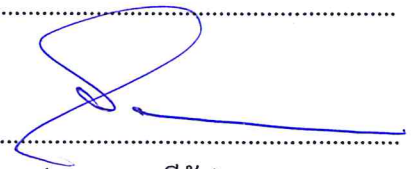
ลงชื่อ.....

(นางสาวจิราพร ต่อปัญญา)

ผู้เสนอแนวคิด

วันที่ ๑๐ / สิงหาคม / ๒๕๖๔

ความเห็นของผู้บังคับบัญชาระดับกอง หรือสำนัก

(ระบุความเห็น)..... ลงชื่อ.....

(นายถาวร มีชัย)

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖

วันที่ ๑๕ / สิงหาคม / ๒๕๖๔